



OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

JÄRJESTYSSÄÄNTÖJEN LAATIMINEN

Ohje 1/012/2016

Määräykset ja ohjeet 2016:2

JÄRJESTYSSÄÄNTÖJEN LAATIMINEN

Ohje 1/012/2016



OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN



Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja
ammattillisen peruskoulutuksen järjestäjät

OHJE JÄRJESTYSSÄÄNTÖJEN LAATIMISESTA

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen järjestyssääntöjen laatimisesta.

Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt peruskouluille, lukioille ja ammatillisille oppilaitoksille. Eduskunnan sivistysvaliokunta on koulujen työrauhapaketista antamassaan mietinnössä (SiVM 10/2013 vp) esittänyt, että Opetushallitus valmistelee ohjeellisen järjestyssääntömallin kuntia varten.

Opetushallitus lähettää opetuksen järjestäjille tämän ohjeen tiedoksi ja otettavaksi huomioon opetusta ja siihen liittyvää toimintaa järjestettäessä. Opetuksen järjestäjän tulee saattaa tämä ohje tiedoksi oppilaitoksille ja muille perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta järjestäville toimipisteille.

	AULIS PITKÄLÄ
Pääjohtaja	Aulis Pitkälä
	LAURA FRANCKE
Lakimies	Laura Francke

LIITE Ohje järjestyssääntöjen laatimisesta

TIEDOKSI Opetus- ja kulttuuriministeriö
Aluehallintovirastot
Suomen Kuntaliitto
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Sisältö

Peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa tulee olla järjestyssäännöt	5
Järjestyssääntöjen suhde lainsäädäntöön	5
Järjestyssääntöjen soveltaminen	6
Järjestyssääntöjen laatiminen ja osallisuus	7
Toimeenpano ja seuranta	7
Järjestyssääntöjen sisältö	7
Esimerkkiluettelo perusopetuksen järjestyssääntöjen sisällöstä	8
1 Koulun nimi	8
2 Järjestyssääntöjen tarkoitus ja soveltaminen	8
3 Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet	8
Oppilaiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä muut oikeudet	8
Oppilaan velvollisuudet	9
4 Turvallisuus, viihtyisyys ja opiskelun esteetön sujuminen	9
Hyvä käytös	9
Oleskelu ja liikkuminen	10
Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen	10
Turvallisuus	10
Tietokoneen, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö	10
Päihteet ja vaaralliset esineet	11
Kurinpito	11
5 Järjestyssääntöjen seuranta ja tarkistaminen	11

© Opetushallitus

Taitto Pirjo Nylund

ISBN 978-952-13-6252-1 (pdf)

ISSN-L 1798-887X

ISSN 1798-8888 (verkkopainos)

Peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa tulee olla järjestyssäännöt

Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt peruskouluille, lukioille ja ammatillisille oppilaitoksille¹. Järjestyssäännöillä edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Järjestyssäännöt ohjaavat kaikkea koulutusta koskevan lainsäädännön nojalla järjestettyä koulujen ja oppilaitosten työsuunnitelman mukaista opetusta ja siihen liittyvää toimintaa. Esimerkiksi perusopetuslain piiriin kuuluvasta opetuksesta järjestyssäännöt koskevat näin ollen myös esiopetusta, lisäopetusta ja valmistavaa opetusta. Tässä esityksessä käytetään käsitteitä opetuksen järjestäjä, koulu ja oppilas. Käsitteet kattavat tässä myös lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjän, oppilaitoksen ja opiskelijan.

Eduskunnan sivistysvaliokunta on koulujen työrauhapakettista antamassaan mietinnössä esittänyt, että Opetushallitus valmistelee ohjeellisen järjestyssääntömallin kuntia varten². Koska koulujen olosuhteet vaihtelevat ja koska järjestyssääntöjen laatiminen on sinänsä tärkeä prosessi, Opetushallitus on päättänyt yhtenäisen järjestyssääntömallin sijasta ohjeisiin järjestyssääntöjen laatimisesta. Näissä ohjeissa kuvataan järjestyssääntöjen laatimisessa huomioon otettavia seikkoja sekä esitetään perusopetuksen osalta esimerkkiluettelo asioista, joista järjestyssäännöissä voidaan määrätä. Esimerkkiluetteloa voidaan soveltaa myös lukion ja ammatillisen oppilaitoksen järjestyssääntöjä laadittaessa ottaen kuitenkin huomioon opiskelijoiden ikä ja ohjauksen tarve. Ohjeeseen sisältyy säännösten soveltamisesta eräitä tulkintoja ja näkemyksiä, jotka perustuvat säännösten valmisteluasiakirjoissa esitettyihin, ylimpien laillisuusvalvojen ja Opetushallituksen kannanottoihin. Jokainen opetuksen järjestäjä päättää järjestyssääntöjen tarkemmasta muodosta ja sisällöstä.

Järjestyssäännöt ovat koulukohtaisia ja niissä otetaan huomioon paikalliset olosuhteet. Koulut ovat erilaisia ja järjestyssäännöt voivat poiketa toisistaan. Myös perusopetuksen alaluokilla ja toisen asteen opiskelijaa koskevat säännöt voivat olla luonnollisesti erilaisia ja eri tavoin muotoiltuja. Järjestyssääntöjen pohjalta opettaja voi yhdessä oppilaiden kanssa laatia luokka- tai ryhmäkohtaisia käytänteitä.

Koululle tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suojaamiseksi sekä suunnitelma kurinpitokeinojen ja perusopetuksessa kasvatuskustelun käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista³. Opetushallitus on antanut erilliset määräykset näiden suunnitelmien laatimisesta⁴. Yhdenvertaisuuslaki sekä naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettu laki edellyttävät puolestaan yhdenvertaisuussuunnitelman ja tasa-arvosuunnitelman laatimista oppilaitokselle⁵. Suunnitelmat voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa.

Järjestyssääntöjen suhde lainsäädäntöön

Oppilaiden perusoikeuksiin voidaan puuttua vain lain nojalla. Järjestyssäännöissä voidaan antaa lainsäädäntöä tarkentavia koulun turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Järjestyssäännöillä ei saa poiketa lainsäädännön ehdottomista säännöksistä.

Haluttaessa järjestyssäännöt voidaan kirjoittaa sitoumusmuotoon, mutta velvoittavien kohtien tulee käydä tekstistä selkeästi ilmi. Järjestyssääntöihin voi sisältyä myös suosituksia, mutta järjestyssäännöt tulee kirjoittaa niin, etteivät oppilaat ymmärrä suosituksia ehdottomiksi määräyksiksi.

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 29 § (1267/2013), lukiolaki (629/1998) 21 § (1268/2013), laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998) 28 § (1269/2013).

² Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö (SiVM 10/2013 vp).

³ Perusopetuslaki 29 §, lukiolaki 21 §, laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 28 §.

⁴ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

⁵ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §, Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5a §.

Järjestyssääntöihin ei voida kirjata lakiin perustumattomia kurinpitokeinoja ja turvaamistimenpiteitä. Järjestyssääntöjen rikkomisesta voidaan määrätä ainoastaan lainsäädännön mukaisia kurinpitoseuraamuksia tai muita lainsäädännön mukaisia seuraamuksia ja käyttää lainsäädännön mukaisia turvaamistimenpiteitä⁶. Suosituksen noudattamatta jättämisestä ei voi seurata kurinpitollisia toimia tai muita seuraamuksia.

Järjestyssäännöt sisältävät yleisiä koulussa noudatettavia sääntöjä. Rehtorin ja opettajan tulee puuttua lainsäädännön vastaiseen käyttäytymiseen, vaikkei järjestyssäännöissä asiasta määrättäisi.

Järjestyssääntöjen soveltaminen

Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa ajan, jolloin oppilas osallistuu opetussuunnitelman tai opetuksen järjestäjän hyväksymän muun suunnitelman mukaiseen opetukseen tai toimintaan. Myös järjestyssäännöt ovat lähtökohtaisesti voimassa vastaavan ajan. Säännöt ovat voimassa näin ollen oppilaan ollessa koulussa tai osallistuessa koulun toimintaan koulun ulkopuolella. Järjestyssääntöjä on noudatettava esimerkiksi luokkaretkillä, leirikouluissa ja työssäoppimisessa⁷. Järjestyssääntöjen ajallinen ulottuvuus opetuksen tai muun toiminnan alkamista edeltävään aikaan ja aikaan opetuksen tai muun toiminnan päättymisen jälkeen on osin tulkinnanvarainen. Järjestyssääntöjen piiriin kuuluvaan opetukselliseen aikaan voidaan Opetushallituksen tulkinnan mukaan katsoa kuitenkin sisältyvän myös kohtuullinen, esimerkiksi välitunnin mittainen, aika ennen oppilaan opetuksen tai muun toiminnan alkua ja vastaavasti oppilaan viimeisen oppitunnin tai muun toiminnan päätyttyä. Järjestyssäännöt eivät koske oppilaan oleskelua koulun alueella muuna aikana, eikä koulumatkoja. Koulun tiloissa ja alueella voi olla muuna aikana voimassa muita sääntöjä ja määräyksiä, joita koulun tiloissa ja alueella oleskelevien tulee noudattaa.

Lainsäädännössä ei ole erityisiä säännöksiä oppilaskoteja ja asuntoloita varten laadittavista järjestyssäännöistä. Oppilaan oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön voidaan kuitenkin tulkita koskevan myös aikaa, jonka oppilas on opetuksen järjestäjän osoittamassa maksuttomassa majoituksessa. Perusopetuksessa majoitetut oppilaat ovat velvollisia suorittamaan majoituspaikassa kohtuullisen määrän heille soveltuvia tehtäviä. Järjestyksen rikkominen oppilaskodissa tai asuntolassa voi johtaa kurinpitorangeistukseen. Kun oppilaita koskeva sääntely ulottuu mainituilla tavoin myös oppilaskoteihin ja asuntoloihin, voidaan pitää perusteltuna, että oppilaskoteja ja asuntoloita varten voidaan laatia omat järjestyssäännöt. Kun oppilaan oleskellessa oppilaskodissa tai asuntolassa kysymys on pääosin oppilaan vapaa-ajasta, eivät rajoitukset voi olla kuitenkaan yhtä pitkälle meneviä kuin opetuksessa tai siihen liittyvässä muussa toiminnassa.

Koulun alueen, erityisesti ulkoalueen rajojen, määrittelemine on tärkeää järjestyssääntöjen soveltamisen ohella myös siksi, että oppilaita, myös täysi-ikäisiä, koskevan tupakointikiellon alueellinen laajuus määräytyy koulun alueen perusteella⁸.

Vaikka koulun toimivaltaan ei kuulu oppilaiden käyttäytymisen kontrollointi koulumatkoilla tai oppilaan vapaa-ajalla oppilaskoteja ja –asuntoloita lukuun ottamatta, lainsäädäntö edellyttää, että perusopetuksen rehtori tai opettaja ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle⁹. Ilmoitus tehdään näihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevien oppilaiden huoltajille tai muille laillisille edustajille. Koulun kasvatustehtävään kuuluu lisäksi yleisesti oppilaiden ohjaaminen hyvään käytökseen ja vastuullisuuteen koulumatkalla.

6 Kurinpitokeinoja, turvaamistimenpiteitä ja muita seuraamuksia koskevat säännökset löytyvät perusopetuslain 35 - 36i §:stä, lukiolain 26 - 26g §:stä ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 34a - 35g §:stä.

7 Koulun ulkopuolista toimintaa varten voidaan laatia erilliset järjestyssäännöt.

8 Tupakkalain (693/1976) 12 §:n mukaan tupakointi on kielletty perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisätiloissa ja oppilasasuntoloissa sekä niiden käytössä olevilla ulkoalueilla. Ks. apulaisoikeuskanslerin ratkaisu (OKV/427/1/2011).

9 Perusopetuslaki 29 §.

Järjestyssääntöjen laatiminen ja osallisuus

Järjestyssääntöjen laatiminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Opetuksen järjestäjä vastaa, että jokaiseen kouluun on hyväksytty järjestyssäännöt. Opetuksen järjestäjä päättää hallinto- tai johtosäännössään, mikä toimitelmin tai toimihenkilö hyväksyy järjestyssäännöt.

Opetuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien oppilaiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla oppilailta on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista. Kaikille oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua järjestyssääntöjen valmisteluun, mikä myös sitouttaa oppilaita sääntöihin ja tekee ne tunnetuiksi oppilaille¹⁰. Ennen järjestyssääntöjen hyväksymistä tulee koulun oppilaskuntaa kuulla. Järjestyssääntöjen laatiminen voi olla osa opetussuunnitelman mukaista opetusta¹¹. Oppilaiden lisäksi on tärkeää osallistaa myös opettajat, muu henkilökunta ja huoltajat järjestyssääntöjen laatimiseen.

Järjestyssääntöjen tulee olla kielellisesti ymmärrettäviä ja helppolukuisia kaikille oppilaille ja muille koulu yhteisöön kuuluville. Järjestyssäännöistä tulee käydä ilmi niiden hyväksymispäivämäärä ja voimaantuloajankohta. Järjestyssäännöt ovat voimassa toistaiseksi, ellei niitä ole hyväksytty määrääjäksi.

Toimeenpano ja seuranta

Järjestyssäännöistä tulee tiedottaa ja ne tulee pitää ajan tasalla. Kaikkien oppilaiden, koulun henkilökunnan ja huoltajien on tärkeää tietää yhteisesti sovitut säännöt. Säännöt on käytävä säännöllisesti läpi esimerkiksi jokaisen lukuvuoden alussa sekä käsiteltävä aina uuden oppilaan ja työntekijän kanssa. Koulussa on säännöllisesti arvioitava, onko sääntöjä syytä päivittää. Päivittämistarpeen arvioinnissakin on hyvä kuunnella koulun oppilaiden, koulun henkilökunnan ja huoltajien mielipiteitä.

Järjestyssääntöjen sisältö

Järjestyssäännöillä edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöissä voidaan antaa koulu yhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä kielletyistä esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa koulun omaisuuden käsittelystä, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella¹².

Järjestyssääntöihin voidaan ottaa lakiin kirjattuja säännöksiä, esimerkiksi oppilaan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä kurinpitokeinoista, turvaamistoimenpiteistä ja muista seuraamuksista. Järjestyssääntöihin voidaan sisällyttää myös viihtyisyyttä ja turvallisuutta lisääviä suosituksia. Järjestyssäännöistä tulee käydä ilmi, mitkä osat ovat lainsäädäntöön perustuvia velvoittavia säännöksiä ja määräyksiä, ja mitkä suosituksia.

¹⁰ Perusopetuslaki 47a §, lukiolaki 27 § ja laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 36 §.

¹¹ Esimerkiksi Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 laaja-alainen osaaminen: osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuus rakentaminen (L7) vuosiluokilla 1 - 2 s. 101, vuosiluokilla 3 - 6 s. 158 ja vuosiluokilla 7 - 9 s. 285; Lukion opetussuunnitelmien perusteet 2015 aihekokonaisuus aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä s. 25; Ammatillisen peruskoulutuksen lapsi- ja perhetyön perustutkinnon perusteiden mukaan tavoitteena on, että (yhteiskuntataitojen osaamistavoitteet s. 80) opiskelija osaa toimia kansalaisena ja osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, osaa toimia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen.

¹² Perusopetuslaki 29 §.

Esimerkkiluettelo perusopetuksen järjestysääntöjen sisällöstä

Tässä esitetään perusopetuksen osalta esimerkkiluettelo asioista, joista järjestysääntöissä voidaan määrätä. Esimerkkiluettelo voidaan käyttää soveltuvin osin myös pohjana lukion ja ammatillisen oppilaitoksen järjestysääntöjä laadittaessa ottaen kuitenkin huomioon opiskelijoiden ikä¹³ ja ohjauksen tarve. Huomioon tulee tällöin ottaa myös opiskelijan täysi-ikäisyys ja lainsäädännössä eri koulutusmuotoja koskevat erot¹⁴.

1 Koulun nimi

- Tässä mainitaan opetuksen järjestäjän päättämä koulun nimi.
- Järjestysääntöt voidaan laatia yhteisesti useammallekin koululle. Sääntöt voidaan määritellä myös muuta opetuksen järjestämispaikkaa koskevinä (esimerkiksi leirikoulu).

2 Järjestysääntöjen tarkoitus ja soveltaminen

Tässä voidaan

- todeta järjestysääntöjen tarkoitus edistää koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä¹⁵.
- informoida lainsäädännön ja järjestysääntöjen velvoittavuudesta.
- määrätä ajallisesta (kouluaika) ja alueellisesta (koulun alue) soveltamisesta. Koulun alue voidaan määritellä sanallisesti tai liittämällä järjestysääntöihin koulun alueen määrittelemä kartta.

3 Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

Oppilaiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä muut oikeudet

Tässä voidaan

- kirjata oppilaan sivistykselliset perus- ja ihmisoikeudet, kuten oikeus maksuttomaan perusopetukseen, oikeus yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun, oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä oikeus yksityiselämän suojaan¹⁶.
- korostaa erilaisten oppijoiden tasavertaista asemaa sekä sukupuolten välisen tasa-arvon sekä kielellisten, kulttuurillisten ja uskonnollisten vähemmistöjen oikeuksien toteutumista¹⁷. Tässä voidaan korostaa myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen huomioimista ja tasa-arvoista asemaa sekä kulttuurisesti moninaisen ilmapiirin ja kulttuurien välisen ymmärryksen edistämistä kouluyhteisössä.
- kirjata oppilaan oikeus saada opetusta kaikkina koulun työpäivinä, oikeus turvalliseen opis-

13 Hallintolain (434/2003) 14 §:n mukaan vajaanvaltaisen puolesta käyttää puhevaltaa hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustajansa. Vajaanvaltaisella on kuitenkin oikeus käyttää yksinään puhevaltaa asiassa, joka koskee hänen vallitsemaansa tuloa tai varallisuutta. Viisitoista vuotta täyttäneellä alaikäisellä ja hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on kummallakin oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta.

14 Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 33 §:n mukaan opiskelijan velvollisuudesta pitää salassa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestetyssä koulutuksessa saamansa tiedot on voimassa, mitä vastaavissa tehtävissä työskentelevien työntekijöiden ja viranhaltijoiden salassapidosta erikseen säädetään. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 19 §:n mukaan työnantaja vastaa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutuksessa opiskelijan työturvallisuudesta siten kuin siitä työntekijöiden osalta säädetään ja määrätään myös silloin, kun opiskelija ei ole työsopimussuhteessa taikka virkasuhteessa tai siihen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa työnantajaan. Koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa työnantajalle edellä tarkoitettua työturvallisuusvastuusta.

15 Perusopetuslaki 29 § 4 mom.

16 Suomen perustuslaki (731/1999) 16 § sivistykselliset oikeudet, 6 § yhdenvertaisuus, 7 § oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen ja 10 § yksityiselämän suoja sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimus 28 ja 29 artikla oikeus koulutukseen.

17 Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Lisäksi yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi on säädetty yhdenvertaisuuslaissa sekä naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa.

kelu ympäristöön sekä muihin lainsäädännössä määriteltyihin etuuksiin ja palveluihin¹⁸.

- viitata kiusaamisen osalta oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laadittuun suunnitelmaan sekä koulussa mahdollisesti käytössä olevaan KiVa koulu -ohjelmaan¹⁹.

Oppilaan velvollisuudet

Tässä voidaan

- kirjata oppivelvollisuusikäisen oppilaan velvollisuus osallistua opetukseen, kunnes oppivelvollisuus on suoritettu²⁰.
- kirjata oppilaan velvollisuus suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti.
- kirjata oppilaan velvollisuus osallistua opetukseen, ellei hänelle ole myönnetty lupaa pois-saoloon²¹.

4 Turvallisuus, viihtyisyys ja opiskelun esteetön sujuminen

Hyvä käytös

Tässä voidaan

- todeta hyvien tapojen mukaisesta käyttäytymisestä, kuten toisten huomioon ottaminen, työ- ja opiskelurauhan edistäminen ja kunnioittaminen²², tervehtiminen sekä ohjeiden noudattaminen.
- kirjata lähteiden käytöstä ja plagioinnin kiellosta. Esimerkiksi oppilastöihin ei saa kopioida tekstiä tai kuvia luvatta lähdeettä ilmaisematta.
- todeta hyvien ruokailutapojen noudattamisesta.
- todeta asiallisesta pukeutumisesta. Asialliseen pukeutumiseen kuuluu tarkoituksenmukainen pukeutuminen ja ettei pukeuduta toisia loukkaavalla tavalla tai hyvän tavan vastaisesti.²³
- määrätä sovituista ajoista kiinni pitämisestä ja täsmällisyydestä²⁴.
- todeta, ettei toisesta henkilöstä otettua valokuvaa tai videota saa julkaista ilman tämän lupaa internetissä, sosiaalisessa mediassa tai muussa julkisessa paikassa²⁵.
- antaa suosituksia hyvästä käyttäytymisestä ja terveistä elämäntavoista²⁶.

18 Perusopetuslaissa kirjattu oppilaan oikeuksia ovat esimerkiksi 30 § oikeus saada opetusta, 31 § opetuksen maksuttomuus, 29 § oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, 32 § koulumatkaetu, 33 § majoitusetu, 34 § tapaturman hoito ja terveydenhuolto, 31 § ruokailuetu, koulunkäynnin ja oppimisen tuki (16 § tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus, 16 a § tehostettu tuki, 17 § erityinen tuki ja 17a § henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) sekä 31a § oppilashuolto. Tähän järjestyssääntöjen kohtaan voidaan esimerkiksi laittaa internetsivun linkki Finlexin ajantasaiseen lainsäädäntöön. Perusopetuslain 7 luvusta löytyvät säännökset oppivelvollisuudesta sekä oppilaan oikeuksista ja velvollisuuksista <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>. Lukiolain 5 luvusta löytyvät säännökset opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629>. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 5 luvusta löytyvät säännökset opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>.

19 Tässä voidaan kirjoittaa esimerkiksi "Olen kaikkien kaveri ja puutun kiusaamiseen".

20 Perusopetuslaki 25 ja 26 §.

21 Toimivallasta poissaoluluvan myöntämiseen määrätään hallinto- tai johtosäännössä.

22 Tässä voidaan todeta esimerkiksi "Huolehdin muista" ja "Annan toisille opiskelurauhan".

23 Esimerkiksi hygieni- ja turvallisuusyistä oppilaita voidaan ohjata pukeutumaan tarkoituksenmukaisesti liikuntatunnille tai teknisen työn tunnille. Loukkaavana ja hyvän tavan vastaisena pukeutumisena voidaan pitää esimerkiksi sellaisen asusteen pitämisen, johon on kirjoitettu tiettyyn väestöryhmään kohdistuva rasistinen ilmaus. Asianmukaisen pukeutumisen arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaiden perusoikeudet itsemääräämiseen ja yksityisyyden suojaan. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan (EOAK 2948/2/08) todennut kategorisen lävistyskorukiellon laittomaksi, koska se loukkasi perusoikeutena suojattuja itsemääräämisoikeutta ja yksityisyyden suojaan eli oikeutta määrätä vapaasti omasta kehostaan ja ulkonäöstään.

24 Myöhästyneen oppilaan pääsyä oppitunnille voidaan rajoittaa, mutta sitä ei voida kokonaan estää. Rajoitus voi olla perusteltu esimerkiksi päivänavauksen ajaksi. Tässä voidaan todeta esimerkiksi "Saavun ajoissa oppitunnille".

25 Henkilötietolaki (523/1999) kieltää toisesta henkilöstä otetun valokuvan ja videon julkaisemisen ilman tämän suostumusta, jos toinen henkilö on tunnistettavissa kuvasta. Rikoslain (39/1889) 24 luvussa mm. sekä 8 § yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen että 9-10 § kuvan kohteen kunnian loukkaaminen on säädetty rangaistaviksi teoksi. Ks. tarkemmin Tietosuojavaltuutetun toimiston opas: Valokuva ja yksityisyyden suoja henkilötietolain kannalta 2010. Ks. myös apulaisoikeuskanslerin ratkaisu (OKV 166/1/2008 järjestyssäännöissä ei voitu kokonaan kieltää valokuvaamista, videointia ja nauhoittamista koulun alueella). Valokuvien ja videoiden käytössä tulee huomioida lisäksi tekijänoikeudet. Valokuvan ja videon valmistajalla on teokseensa tekijänoikeus. Ks. lisää tekijänoikeuksista tekijänoikeuslaki (404/1961) ja <http://www.tekijanoikeus.fi/>. Tässä voidaan todeta esimerkiksi: "Tiedostan tekijänoikeusasiat käyttäessäni kännykkää koulussa. Kuvaan ainoastaan henkilöitä, joilta olen saanut luvan kuvan ottamiseen. Julkaisen sosiaalisessa mediassa ja muualla ainoastaan sisältöjä, joihin minulla on tekijänoikeudet ja asianmukaiset luvat. Epäilläessäni sisältöjeni asiallisuutta tiedustelen aina opettajaltani hänen kantaansa mahdolliseen julkaisemiseen."

26 Suositus voi koskea esimerkiksi, ettei kouluun tuotaisi arvoesineitä, makeisia ja energiajuomia.

Oleskelu ja liikkuminen

Tässä voidaan

- määrätä välituntien viettopaikasta.
- kieltää poistuminen koulun alueelta koulupäivän aikana ilman opetukseen liittyvää tai muuta perusteltua syytä.
- antaa koulumatkojen kulkemisesta suosituksia²⁷.

Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen

Tässä voidaan

- määrätä koulun omaisuudesta, oppimateriaaleista ja omista tavaroista huolehtimisesta sekä toisten omaisuuden kunnioittamisesta.
- kieltää roskaaminen ja edellyttää jälkien siivoamiseen.
- todeta oppilaan velvollisuus vahingonkorvaamiseen ja likaamansa tai epäjärjestykseen saattamansa koulun omaisuuden puhdistamiseen tai järjestämiseen²⁸.

Turvallisuus

Tässä voidaan

- edellyttää turvallisuuteen liittyvästä viasta tai puutteesta ilmoittamisesta koulun henkilökuntaan kuuluvalle.
- antaa määräykset esimerkiksi polkupyörän, mopon tai suksien säilyttämispaikasta tai kieltä heittää lumipalloja koulun pihalla.
- antaa turvallista oppimisympäristöä edistävät ohjeet välitunnilla käyttäytymisestä.
- mainita kameravalvonnasta koulun alueella²⁹.

Tietokoneen, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö

Tässä voidaan

- määrätä koulun tietokoneiden, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden, internetin ja koulun tietoverkon käytöstä sekä oppilaan omien laitteiden käytöstä³⁰ oppituntien tai muun opetussuunnitelman mukaisen opetuksen aikana.
- kieltää mobiililaitteen käyttö oppituntien tai muun opetussuunnitelman mukaisen opetuksen aikana opetusta häiritsevänä³¹.

²⁷ Esimerkiksi polkupyörällä kouluun tuloa ei voida kokonaan kieltää.

²⁸ Vahingonkorvauslain (412/1974) 2 luvun 2 §:n mukaan myös alaikäinen on vahingonkorvausvelvollinen. Jos vahingon on aiheuttanut kahdeksatoista vuotta nuorempi, on hän velvollinen korvaamaan siitä määrän, joka hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin katsoen harkitaan kohtuulliseksi. Ks. vahingonkorvaamisesta apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu (EOAK 3327/4/10) ja apulaisoikeuskanslerin ratkaisu (OKV/15/50/2012).

²⁹ Kameravalvontaa koskevat henkilötietolain 5, 6, 7, 9, 24, 32 ja 34 §:t. Ks. tarkemmin Tietosuojavaltuutetun toimiston opas: Kameravalvonnan yksityisyyden suoja ja henkilötietojen käsittely 2011.

³⁰ Mobiililaitteiksi voidaan katsoa esimerkiksi älypuhelimet, tablettitietokoneet ja älykellot. Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden 2014 mukaan s. 28 oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla tulee varmistaa, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

³¹ Koulun järjestyssäännöissä ei voida esimerkiksi kokonaan kieltää mobiililaitteiden tuomista kouluun, mutta järjestyssäännöillä voidaan rajoittaa mobiililaitteiden käyttöä opetuksen aikana. Koulu voi edellyttää, että mobiililaitte on häiriötä aiheuttamattomassa tilassa opetuksen aikana. Kielto koskee tällöin myös kuvan ja äänen lähettämistä suoratoistona (ns. livestream) oppitunnilta ilman opetukseen liittyvää syytä. Mobiililaitteiden käyttöä ei voida kokonaan kieltää välitunneilla tai muina aikoina, jolloin opetusta ei anneta. Yksittäistapauksissa voidaan kuitenkin puuttua mobiililaitteiden käyttöön välitunneilla, jos laitetta käytetään esimerkiksi kiusaamis- tai häiritsemistarkoituksessa. Ks. myös em. (OKV 166/1/2008). Tässä voidaan todeta esimerkiksi: ”Muistan, että olen koulussa oppiakseni asioita. Siksi noudatan opettajan ohjeita kännykän ja muiden laitteiden käytössä oppi- ja välitunneilla. Välitunnillakin on kiva jutella kavereiden kanssa kasvatusten. Teen muille vain asioita, joita tahtoisin heidän tekevän minulle. Kukaan ei halua joutua kiusatuksi sen paremmin sosiaalisessa mediassa kuin muualakaan. Siksi toimin vastuullisesti myös sosiaalisessa mediassa.”

Päihteet ja vaaralliset esineet

Tässä voidaan

- todeta lailla kiellettyjen, vaarallisten tai omaisuuden vahingoittamiseen tarkoitettujen esineiden tai aineiden tuomisen kouluun olevan kiellettyä³². Tämän voi tarkentaa koskevan muun muassa alkoholia, tupakkalain tarkoittamia tupakkaa ja tupakkatuotteita³³, huumausainelain tarkoittamia huumausaineita³⁴, veitsiä, ampuma-aseita, voimakkaita laserosoitimia³⁵ sekä vastaavia esineitä ja aineita³⁶.

Kurinpito

Tässä voidaan

- viitata kurinpitokeinojen ja kasvatustieteiden käyttämisen osalta opetussuunnitelman yhteydessä laadittavaan suunnitelmaan. Tässä voidaan luetella laissa säädetty kurinpito- ja ojentamiskeinot³⁷.
- muistuttaa siitä, että opettajalla ja rehtorilla on oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat³⁸. Rehtori tai opettaja voi ottaa häiritsevät tai vaaralliset esineet tai aineet tarvittaessa haltuunsa³⁹.
- mainita koulun rehtorin ja opettajan velvollisuudesta ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle⁴⁰.

5 Järjestyssääntöjen seuranta ja tarkistaminen

Tässä todetaan

- järjestyssäännöistä tiedottaminen⁴¹
 - järjestyssääntöjen seurantatavat
- ja
- tarkistamisen ajankohdat.

Opetuksen järjestäjät voivat määrätä muustakin kuin tässä mainituista asioista eivätkä kaikki tämän luettelon kohdat ole välttämättömiä.

³² Perusopetuslaki 29 §, lukiolaki 21 §, laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 28 § ja järjestyslaki (612/2003) 9 §. Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

³³ Voimassa olevan tupakkalain 2 § kattaa esimerkiksi nuuskan. Eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys (HE 15/2016) kieltää myös sähkötupakan käytön alaikäisiltä. Ks. apulaisoikeuskanslerin ratkaisu (OKV/427/1/2011).

³⁴ Huumausainelaki (373/2008) 3 §. Ks. myös Valtioneuvoston asetus huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista (543/2008).

³⁵ Opetushallituksen ja Säteilyturvakeskuksen tiedote laserosoitimien vaaroista 14.12.2012.

³⁶ Energiajuomat eivät ole lain tarkoittamia kiellettyjä aineita. Esimerkiksi terveystiedon tunnilla voidaan käsitellä niiden terveysthaittoja.

³⁷ Perusopetuslain mukaisia kurinpitokeinoja ja muita seuraamuksia ovat 35 § 3 mom. siivousvelvoite, 35a § kasvatustieteiden käyttäminen, 36 § 1 mom. jälki-istunto, 36 § 2 mom. oppilaan määrääminen poistumaan, 36 § 3 mom. oppilaan opetukseen osallistumisen evääminen, 36 § 4 mom. oppilaan määrääminen tekemään kotitehtäviään, 36 § 1 mom. kirjallinen varoitus ja 36 § 1 mom. määräaikainen erottaminen. Perusopetuslain mukaisia turvaamistoimenpiteitä ovat 36b § 1 mom. oppilaan poistaminen tilasta, 36d § esineiden tai aineiden haltuunotto ja 36e § tavaroiden tarkastaminen sekä 36b § 2 mom. ja 36 d 2 mom. voimakeinojen käyttäminen. Kurinpitomenettelyjä koskevat säännökset löytyvät kattavasti perusopetuslain 35 - 36i §:stä. Lukion ja ammatillisen peruskoulutuksen kurinpitokeinoja, turvaamistoimenpiteitä ja muita seuraamuksia koskevat säännökset löytyvät lukiolain 26 - 26g §:stä ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 34a - 35g §:stä. Ks. apulaisoikeusasiamiehen ratkaisut (EOAK 2479/4/02, EOAK 3826/4/05 ja EOAK 3263/4/10): oppilaalle voidaan määrätä vain laissa säädetty kurinpitorangeistus tai ojentaa häntä perusopetuslaissa tarkoitettulla tavalla.

³⁸ Perusopetuslaki 36e §, lukiolaki 26 e §, laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 35e §.

³⁹ Perusopetuslaki 36d, 36f ja 36g §, lukiolaki 26d, 26f ja 26g, laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 35d, 35f ja 35g §.

⁴⁰ Perusopetuslaki 36d, 36f ja 36g §, lukiolaki 26d, 26f ja 26g, laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 35d, 35f ja 35g §.

⁴¹ Opetuksen järjestäjän tulee suunnitella, miten järjestyssäännöt julkaistaan ja miten sääntöjä käsitellään oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilökunnan kanssa. Samalla tulee suunnitella, missä säännöt ovat oppilaiden, huoltajien ja henkilökunnan nähtävillä.

